

Терещенко Олег Олександрович
 доктор економічних наук, професор,
 завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
 КНЕУ імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПІДПРИЄМСТВАМ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РФ

Питання оцінки шкоди та збитків у результаті збройної агресії є унікальним – з одного боку, та досить багатограним з іншого. Унікальність означає відсутність аналогів, прецедентів та практик об'єктивного оцінювання шкоди та збитків за наявних вихідних параметрів (широкомасштабна збройна агресія). Оскільки ми маємо нестандартну, форс-мажорну ситуацію отримання збитків, дуже складно виписати чіткі методики їх оцінки. Багатогранність передбачає необхідність урахування багатьох параметрів, факторів та ризиків, які впливають на вартісні характеристики того чи іншого об'єкта, який підлягає оцінці.

Враховуючи окреслене, на початковому етапі розробки теоретико-методичного забезпечення оцінки шкоди та збитків, завданих підприємствам, інвесторам та кредиторам у зв'язку зі збройною агресією РФ доцільно сформулювати принципи та засади такої оцінки. Зазначені принципи спрямовані на забезпечення прозорості, якості та об'єктивності відповідних процедур, містити ключові рамкові умови оцінки, сприяти зменшенню рівня складності оціночних процедур та звітних документів. Слід звернути увагу також на те, що особливості оцінки залежать від її цілей.

У результаті збройної агресії виникають збитки декількох категорій:

1. збитки за відсутності безпосередньої фізичної шкоди – зменшення вартості усіх активів, незалежно від того, чи були перерви у виробництві, діяльності, чи була фізична шкода для майна;
2. збитки за відсутності безпосередніх фізичних пошкоджень майнових об'єктів підприємства, однак за наявності фактів вимушених перерв у виробництві через відсутність енергопостачання, порушення логістичних ланцюгів, недоступність до ринків збуту продукції тощо;
3. збитки, що є результатом заподіяння фізичної шкоди майну підприємства.

У всіх варіантах має місце факт зменшення вартості підприємства. Перші дві категорії передбачають розрахунок величини втраченої вартості через упущену вигоду. Третій варіант додатково до цього має передбачати розрахунок вартості відтворення (чи заміщення) пошкоджених чи втрачених активів. Зазвичай упущену вигоду інтерпретують як розмір накопиченого протягом певного періоду прибутку, що його міг отримати власник пошкодженого та(або) знищеного майна за умови того, що майно не було пошкоджене або знищене. Вважаємо, що для цілей оцінки шкоди та збитків, завданих підприємствам у зв'язку зі збройною агресією РФ доцільно орієнтуватися не на показники потенційно втраченого прибутку, а на величину втрати вартості підприємства. Вартість є комплексним показником, який агрегує в собі як потенціал

прибутковості, так і інші ключові параметри підприємств, такі як грошові потоки та ризики.

Не потребує доведення та обставина, що незалежно від того, чи є у підприємств факти знищення чи пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією РФ потенційно їх вартість знижується. Відтак, має місце нанесення збитків для самого підприємства, його власників, інвесторів. Збитки «за замовчуванням», що відповідають втраті вартості активів доцільно визначати на основі дисконтування недоотриманої суми грошового потоку. Загалом, для процедури дисконтування потрібно:

- визначитися зі ставкою дисконтування;
- розрахувати прогнозні грошові потоки, які потрібно дисконтувати;
- визначити період дисконтування;
- визначити залишкову вартість (*Terminal Value*)

Цілком очевидно, що на всі змінні, які ураховуються у контексті оцінки впливає факт збройної агресії. Однак, об'єктивність результатів оцінки (у тому числі для можливості оперування ними у міжнародних інстанціях) необхідно обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки між погіршення параметрів оцінки та військовою агресією. Йдеться зокрема, про необхідність наведення чітких аргументів щодо причин зниженням величини грошових потоків (у тому числі в результаті збільшення витрат чи зниження грошових надходжень), обґрунтування ставки дисконтування та прогнозного горизонту. Слід звернути увагу на те, що актуальну ставку дисконтування на дату оцінки приймати не доцільно, оскільки вона втілює поточні військові ризики, що у підсумку суттєво вплине на зниження вартості активів. У контексті вирішення проблеми підбору параметрів для об'єктивної оцінки величини втраченої вартості можна розглядати:

- прогнози стабільних грошових потоків (переведені в дол. США) станом на кінець 2021 року за актуальною на той період ставкою дисконтування;
- дисконтування реальних грошових потоків, які отримані на дату оцінки;
- прогнозний період дисконтування - фактичний або прогнозний період військового стану.

Таким чином, відповідно до викладених принципів та засад оцінки, об'єктивність величини шкоди та збитків, завданих підприємствам у зв'язку зі збройною агресією РФ має визначатися обсягом втраченої вартості, яка включає в себе як збитки, отримані за результатами фізичного пошкодження активів, так і упущену вигоду.